

PROPRIETAR-DIRECTOR

AUGUSTIN POPA

Redacția și administrația
BLAJ, JUD. TÂRNAVA MICĂ

INSERATE

Cf. regulamentului de a-
plicare a tarifului comer-
cial, categoria V.

Unitatea

REDACTOR

DUMITRU NEDA

Poate înscrise în Registrul de
Publicații al Trib. Târnava-Mică
sub Nr. 2—1928.

ABONAMENTE

Pe un an . . . 500 Lei
Pe 6 luni . . . 280 Lei
Pentru străinătate 1000 Lei**Foale bisericicească-politică — Apare în fiecare Sâmbătă**

„Vlădică, nu nemică“

(+). Nici când n'a fost lucru ușor a fi vlădică român unit. Strălucitul ierarh Vasile Hossu cel de binecuvântată pomenire, după ce face catastihul crucilor ce-i este dat să poarte unui arhiereu eparhiot de-ai noștri — cruci și isbituri dela străini și dela căseni — încheie cu constatarea amarnică: *Quem dii odere, episcopum fecere* (= Când zeii urgiesc pe cineva, îl varsă 'n scaun vlădicesc). Și dacă așa era pe vremea trecutei stăpâniri străine, cu atât mai vârtos a fost strivitoare poavă slujbă de vlădică român unit în răstimpul pătimirii din cei din urmă patru ani.

S'a îngrijit însă Pronia cerească de omul de oțel, care să n'frunte vremurile de plumb. Țara voievozilor descălecători, și părțile ce țin de vlădicia Maramureșului, au avut în ierarhul Dr. Alexandru Rusu, care zilele acestea împlinesc 60 de ani de viață, Păstorul potrivit care într'adevăr și sufletul și-l pune pentru oi, și își apără turma de răuvoitori, chiar leghion de-ar fi numărul lor, și de-ar avea toate puterile iadului. Pentru că așa-i eroiala de temelie a personalității ierarhului Alexandru Rusu: să nu știe de nici un fel de teamă, când e să apere un drept a cărui sfințenie o vede limpede.

Vlădicia Maramureșului n'a fost recunoscută de stăpânirea ungurească. Și nici titularul ei. Ce a însemnat aceasta, e la mîntea ori cui cunoaște spiritul Pustei. De câte șicane a avut parte vlădicul român dela Balamare cu carea și împodobia deșertăciunea nobilitară Horthy, știe numai Dumnezeu, și robul său pătimitor neînfrânt și neînfricat. La vremea sa multe o să le știe și altă lume, căci grăiesc cât volume întregi.

Lui Grigore Maior mulțimea celor nepismătareți, cari văd bine și zic lucrurilor pe adevăratul lor nume, i-a prins icoana în neuitate linii lapidare: „A fost vlădică, nu nemică“. Când se va cunoaște bine viața Preasf. Alexandru Rusu, așa se va zice și de Preasf. Sa: „A fost vlădică, nu nemică.“ A fost și este omul principiilor și al acțiunii amăsurat principiilor. Nu se târguiește în paguba dreptății și adevărului, numai să iasă neatins la liman și să secere și laude. „Diplomația supfire“ (așa cum o înțeleg și o practică anumiți „iscusiți“ ce răsbat ușor cu ajutorul tovarășilor de aceeași plămădeală duhovnicească) nu are loc în arsenalul armelor de cari se folosește Dânsul. Pilduitor sub raportul corectitudinii morale, fără a poza în sfânt; drept fără a fi dur, bun fără a fi dulceag; autoritar, fără a fi samavolnic; nobil-distant, dar fără urmă din înfumurarea ușureilor plini de sine, cari mereu țin să-ți aducă aminte, prin aerele ad-hoc, cine-s ei („dă-mi Doamne ce n'am gândit, să mă mir ce m'a pălit“); de-o votoșie firească, nestilită; umpănit la vorbă chiar și când „înfeapă“

Bunavoința rău cheltuită

Românii de dincoace de Carpați și Ungurii — O seamă de constatări vechi și noi și o concluzie

de DUMITRU NEDA

Românul adevărat e larg la suflet și înțelegător cu cei de altă limbă, altă lege, alte crezuri naționale. Creștin născut, iar nu făcut după veacuri de barbarie și păgânătate, neamul nostru are ca trăsătură de temelie a caracterului său bunătatea luminată în focul a nenumărate pătimiri milenare. E pânea lui Dumnezeu — ca să ne folosim de-o vorbă ce-i este dragă — dar își are temerile sale. Cari nu sunt nici fudulie deșartă, nici privire peste umăr, și cu atât mai puțin ură, ci cuminenie isvorită dintr'o adâncă și străveche cunoaștere de oameni, pe care n'o înșeală nici vorba plăcută la auz, dar pornită din inimă neprietenoasă, nici purtarea prefăcută pentru că așa poruncesc împrejurările, și care dăinuește, de silă, până când se pot da pe față adevăratele gânduri și simțeminte.

Lucrul acesta se pare că-l uită — noi credem că altu-i tâlcul ce vrea să se ascundă aici — o seamă de cuvântători ocazionali și de mănători de condeiu plătit, cari stau să-l omoară pe Români ardeleni cu sfaturile bune, când nu-i improașcă bătăran, pentru faptul că și au rezerva lor, și nu se moaie ca ceara în fața declarațiilor de dragoste fierbinte a Ungurilor de dincoace de crestele carpatine. Deși, dac'ar fi să se ia în seamă spusele unui domn dela Scânteia bolșevică (13. XI. 44), sarcinile pe cari are să le înlăptuiescă „Uniunea Populară Maghiară“ (așa s'a botezat mai nou Madosz-ul), sunt de așa natură, încât „vor contribui la făurirea unei Români libere, independente și democratice“. — Quod credat Judaeus Appella! caută să adaugem noi numaidecât.

Indrăsneala celor ce se reped cu invinuri și anafeme la ardelenii ce nu-și des-

fin, în glumă, însă primind fără supărare și orice replică inteligentă, oricât de usturătoare ar fi ea altfel; darnic fără șgomot; ordonat până în cele mai mici amănunte ale slujbel și ale vieții de toate zilele, și priveghind ca și alții să porceadă la fel (— nu odată unde nu gândești acolo-l găsești —), Preasfințitul Alexandru e îndreptățit de adevărul faptelor să zică tuturor păstorilor săi: *Flți mie nr-mători!* — Și știm dela destulă lume de pe acolo că roadele arhipăstoriei sale să și vad. Decât care mai mare mângăiere pentru Preasf. Sa, și mai mare bucurie pentru Biserică, nici că poate fi. Pentru care pricină Maimarele Păstorilor dăruiescă-l încă mulți ani bogăți în binecuvântări! Căci vrednic este.

chid zor-nevoie rândurile tuturor Ungurilor ce, sub apăsarea clipei, se îmbulzesc cu cățel, cu purcel, în tabăra Românilor neaoși, e rodul necopt al unor capete copilărești, străine într'ale trecutului ardelenesc, întru cât nu-i ceva ce pleacă dintr'un gând păcătos, dar tănuț sub haina de împrumut a unei bunevoine regisate și afectate.

Pentru toți sfătuitoarii nechemați și inoportuni — de prisos să se insiste în chip special asupra criminalei inoportunități a paradării cu vorbe nesocotite tocmai în aceste clipe de covârșitoare însemnătate istorică — bunul simț și străbuna înțelepciune română are un singur cuvânt: Mai încet cu sporovăiala! Români ardeleni nu-s antropofagi, nici nescai primitivi barbari, din străbuni sălbateci. Și apoi ei își cunosc mai bine ca oricine vecinii. Trăiesc doar împreună de mai bine de-o mie de ani: destulă vreme pentru ochiul ager al autohtonului să cunoască pe străinul înfipt pe meleagurile lui. Și nu-i taină decât pentru ignoranții într'ale trecutului ardelenesc, cât au suferit ai noștri dela stăpânii aduși incoace de vânturi din stepe îndepărtate. Folosit-au aceștia, chiar dela început, împotriva alor noștri, nu numai sabia și focul, ci și arma celei mai negre trădări: pe vânzătorul ucigaș *Ctanadinus*, ca să între în moștenirea lui Glad, ducele străbun din părțile bănățene; nesocotit-au glasul părții de sânge românesc ce curgea în vinele domnitorilor din casa arpadiană în urma căsătoriei fiicei lui Menumort; ferecat-au în strivitoare obezi de *Approbatas* și *Compilatæ* pe iloții cari, în frunte cu preotul lor român *Laurențiu* (spânzurat de puternicii zilei de atunci în Cluj), se răsculară împotriva sugrumătorilor fără milă; uneltit-au la împăratul din Viena, să nu afle ascultare și crezământ, jalbele alor noștri înmănușiate în *Supplex Libellus Valachorum* din veac. XVIII și în *Memorandum* de acum o jumătate de veac; fost-au ai noștri împilați ca nici un alt popor ce a avut ceva legătură cu Ungurii, încât cucernicul și iubitorul de neam vlădică Petru P. Aaron se poate plânge că, ai noștri, „până azi au fost complet părășiți și disprețuiți de popoarele ce-i stăpânesc (pe vremea lui Aaron nu se lăsau mai pe jos de Unguri nici Săcuii și Sașii, ca unii ce făceau parte și ei din faimoasa *Unio trium nationum*), că sunt chinuiți ca și fiii lui Iacob în Egipt și ca locuitorii din Brazilia și Paraguay“. Care încercare de descătușare și ieșire la limanul libertății schițată de ai noștri, dela cele ale familiilor voevodale ale Dragoșilor și Bog-

danilor maramureșeni și până la cele din zilele noastre de pe teritoriul ce ne-a fost răpit prin diktatul dela Viena — care astfel de mișcare n'a fost înăbușită de potențaii ce aveau lanțurile și gnilțurile în mână? (Ludovic zis cel Mare amenință, în veac. XIV, cu stărpirea pe Români de cumva nu se „astâmpără”. — Să ne mai mirăm de tragedia lui Horia și a soților?)

Nu-i vorbă, când au fost la strimtorare, ne-au întins mână „frățescă”, așteptând să le venim într'ajutor, ca faimosul *Kossuth* în 1848, când îi trebuiau brațele române împotriva Rușilor. A fost de ajuns însă o umbră de biruință armată ca să fie aruncată la coș legea recunoașterii naționalității române, mărturisindu-se deschis (prin gura premierului *Batthyányi*) singura preocupare care-i obseda pe Unguri cu adevărat: asimilarea Românilor din Ardeal și Banat. *Bălcescu*, amăgit o vreme de aparențe specioase, se trezește la realitatea crudă, care-l silește să constate că oamenii aceștia: „N'au uitat nimic și n'au învățat nimic”. Cel care i-a cunoscut bine și, înainte de a fi fost ridicat în furci de ei, le-a ținut înaintea ochilor adevărata lor icoană, a fost mucenicul național, *Ion Buteanu*, care le strigă cu limbă de moarte: „Libertatea voastră sunt furcile; egalitatea voastră de drepturi stă într'aceea, ca cealaltă neamuri, cari locuiesc cu voi într'o țară, să le topiți în elementul maghiar. Voi și în timpul acesta al libertății, susțineți încă forma sistemului sclavismului vechiu. Adecă voi numai la slugi poftiți a fi ocârmuitori, iar nu la cetățeni liberi”.

Cunoaștem cântecul rătăciților cari vreau, cu orice preț, să pară înțelepți: Așa a fost numai oligarhia: baronii și grofii latifundiar. — Vorbă să fie! Adevărul e că oligarhii din chestie, dela *Tuhutum* și *Verböczy* și până la *Apponyi* și *Horthy*, n'au trăit în planeta Marte, ci în țara impilatorilor noștri de totdeauna. Și nici n'au stat cu mâinile în sân, pierzându-se în reverii nevinovate, ci au ticluit legi, au dat îndrumări, s'au sbătut să ne svante de pe pământul ce-l voiau al lor. Până și, altfel, blândul conte *Széchenyi*, nu doria nimic mai fierbinte, dela tribuna parlamentară maghiară (1836), decât maghia-

rizarea tuturor celorlalte popoare împreună-viețuitoare cu ungruii. Cei cari am trăit în lume ungrească, pe vremea stăpânirii lor, știm că spiritul de exterminare a tot ce nu i turanic, inveninase totul în Ungaria: Administrația, școala, armata. Ba chiar și Biserica. Ce alta vadește *Hajdudoroghul* unit și *Szolnokul* ortodox? (Ca altceva să nu mai pomenim). De soluționarea umană a problemei române, în spiritul dreptății și al demnității, pe cale pașnică, n'au vrut să audă nici cei mici nici cei mari și cu răspundere între Unguri. În privința aceasta, dac'ar fi fost întrebat, ar fi judecat la fel bojtâr-ul de pe *Hortobágy* și *Kossuth Lajos*: „Ori Ungaria se va destrăma, ori sabia va hotări în chestiunea română”. Isprăvile leventilor și a celor din „*Rongyos Banda*” au rădăcini cu mult mai vechi decât ajung cu priceperea unii judecători pripiti și nesocotiți dela noi. — Pentru ca să se știe.

Cu toate acestea noi nu-i urâm pe Ungurii dela noi. Nu le dorim stărpirea. Fără să fim de acord cu anumite amănunte de procedeu practic, politic și național, a politicianului și ministrului național-agrar *Oct. Goga*, ne însușim și pentru vremile de acum și de viitor — dacă cei pe cari îi privește nu ne vor sili să ne schimbăm părerea — zic, ne însușim punctul de vedere al Poetului Pătimirii ardeleni: „Contrar doctrinei tradiționale a Ungariei, care nu acorda naționalităților nemaghiare dreptul la existență, cu toate că elementul dominant era inferior în număr cetățenilor de altă origine, aici în România... sentimentul obștesc refuză exagerațiile și xenofobia, care nu a fost niciodată o coardă ce a vibrat la Români”. Să aibă însă și Ungurii dela noi înțelegere pentru sensibilitatea noastră, și să nu piardă din vedere că, între alte calități, Românul are și pe aceea de a ținea minte. Să rămână cum s'a mai spus nu odată: *Unguri, în tabără ungrească*. Spună-și dorințele și fie siguri că la noi nu-i vorbă în pustiu adagiul străbun: *Suum cuique*. Dar nu îmbracă piele care nu-i a lor. Nici nu se ascundă la spatele unui sau altui gălăgios pretențios. Ardelenii îi demască ușor. Și nu se lasă trași pe sfoară. Nici nu vor îngădui să dispună la ei acasă niște neprice-

puți, în chestii pe cari cei de-aicia, din Ardeal, ei singuri le cunosc aievea și știu cum sunt a se soluționa echitabil, radical și definitiv. De ceea ce *va trebui* să se țină seamă. — (Cameleonii, aventurierii și pescuitorii în turbure, să nu creadă că asta-i vorbă în deșert.

Vlădica Iuliu Hossu. În primarticolul din 2, XI. 44 al *României Noi*, directorul acestui cotidian ardelean, d. *Dr. Gh. Ohăbeanu*, are rânduri omagiale pline de venerație față de cel ce a fost și este vlădica Iuliu Hossu al Clujului. Reținem și noi celea ce urmează:

[...] „In tot timpul acela¹⁾ a dovedit un curaj extraordinar, sfidând primejdia permanentă care-l pândea din partea unor stăpâni barbari. Și când vorbim de primejdie nu ne jucăm cu cuvinte la figurat, pentru că vlădica Iuliu Hossu a fost nu odată insultat în mod mișelesc de către indivizii asmuțiți, cari aveau perfectă cunoștință despre Acela pe care-l insultau și puțin a lipsit ca aceste agresivități să nu se termine și mai rău. Ferestrele sparte dela vlădicie, urletele obraznice către prelatul care se găsea în exercițiul funcțiunii, atacurile violente din presă, toate dovedeau că vlădica Iuliu Hossu nu odată se găsea în adevărată primejdie de moarte.

Vlădica Hossu n'a fost însă numai curajos, ci a păstrat întotdeauna o atitudine de înaltă demnitate. Și nu s'a mulțumit nici cu o ținută pasivă. Unde trebuia să intervină intervenea, unde trebuia să protesteze protesta și ajuta pe cei în mizerie. Nu era numai un prelat înalt, ci un adevărat părinte.

Vlădica Iuliu Hossu nu s'a ascuns din fața dușmanului secular, ci a înfruntat mânia acestuia, și n'a fugit când s'a abătut viforul asupra turmei. Cu fruntea ridicată, cu privirea blândă și totuși hotărâtă, el a așteptat ceasul încercării, ca să împartă soarta turmei cu a sa. Nu era nevoie să-i strige nimeni: *Quo vadis?* Pentru că Vlădica Iuliu Hossu a fost prezent întotdeauna, unde se găsea mai mare și mai amenințătoare primejdia...”

1) Al cutropirii ungrești, dela 30 August 1940 ncoace. (N. R).

FOIȚA „UNIRII”

Intoarcere...

La vatra părăsită ne vom întoarce iar;
La vatra părăsită, distrusă 'n mod barbar...
La merii din grădina lăsați de roadă plini,
La stupul de albine — aur printre sulfini,
La munții noștri mândri, la codri, la grădini...
La clopotul din turlă... la neamuri... la vecini.

Dar oare ce găsi-vom din ceea ce-am lăsat;
Câți vom mai recunoaște din cei dragi de
[prin sat?

Pe câți în cimitire găsi-i vom îngropați,
Pe câți în șanț și 'n gropi comune aruncați?

Ci Tu, ce le vezi toate — și toate Tu le știi, —
Ai milă Sfânt Părinte, de lacrimi de copii,
Ai milă de nădejdea ce-atâta-i de 'ncercată
In sufletele noastre. — Ai milă, o Stăpâne
Ajută-ne acolo să ne întoarcem iar,
Ca vatra părăsită să fie un focar
De dulce mulțumire, de imn de preamăriri...
De cântece de slavă... de rugă... de iubiri...
Și sufletele noastre de dragostea Ta pline:
Arată-te Părinte, — și dă-ne acest bine
Ce mila Ta cea mare mai poate să ni-l dea,
Și 'n vatra regăsită te-om binecuvânta.

N. Chiuhan

Bisericieni creatori de știință

Clerul a promovat întotdeauna evoluția științifică a omenirii. *Sf. Ambrozie* a stabilit principiile cântului bisericesc. *Sf. Vasile cel Mare* a întemeiat primul spital, primul institut pentru ocrotirea orfanilor și a bătrânilor. Patriarhul *Mesrop* a stabilit în sec. V abecedarul armean, scrierea georgiană și cea caucaziană. *Sf. Augustin* e creatorul filosofiei istoriei, cu *De Civitate Dei*, și primul care verifică latinește cu rimă. *Cassiodorus*, în sec. VI, salvează comorile culturii clasice, cu călugării săi. Doi călugări aduc din China în bastoane de bambus vermi de mătasă. *Sf. Eligius* (sec. VII) întemeiază cea dintâi școală artistică la abația dela Limoges. *Sf. Izidor* a scris cea dintâi enciclopedie. Cu călugărul *Kadmon* începe literatura anglo-saxonă. În sec. VIII călugării *benedictini* întemeiază prima școală farmaceutică la Salerno. Călugării au scris *Hildebrandslied*, prima operă germană în proză. În timpul lui Carol cel Mare, călugărul *Alcuin* organizează învățământul. Călugărul *Maurus Hrabanus* a fost „primus praeceptor Germaniae”.

Sf. Vergiliu, episcop de Salzburg, (mort la 784) susține că pământul e sferic și că mai există oameni în alte planete, teze re-luate în sec. XV de Cardinalul *Nicolae de Cusa* și de episcopul *Regiomontanus* de Re-

gensburg. *Hrabanus Maurus* a întemeiat la mănăstirea Fulda prima școală superioară creștină (am putea-o numi chiar Universitate). Călugărul benedictin *Hzebald* e creatorul muzicii polifonice. *Conciliul dela Rouen* a înființat cea dintâi casă de nebuni. *Sf. Chiril* e întemeietorul alfabetului chirilic. Călugărul *Otfried* folosește razele morții în sec. IX.

Arhiepiscopul *Gerbert*, Papa *Silvestru II* de mai târziu, a construit cel dintâi ceas solar și a utilizat cifrele arabe. Călugărul *Ekkehard* a scris în sec. X. *Waltharilied*. Primul poem dramatic în versuri a fost scris de călugărița *Roswitha*. Călugărul *Labeo Notker* a scris cea dintâi carte de retorică și cea dintâi ortografie a limbii germane. În secolul al X-lea s'a fabricat mai întâi bere din hameiu. Din „întâmplare” și această „invenție” e călugărească.

În sec. XI benedictinul *Wilhelm Hirsau* a construit cel dintâi ceas astronomic, care arată ceasurile, zilele, săptămânile, lunile, fazele lunii. A fost desăvârșit de arhiepiscopul *Pacificus* dela Verona. Călugărul *Guido d'Arezzo* e creatorul solfegiului și a portativului.

În sec. XII călugărul *Bernhard* face cunoscută în Europa matematica arabă. Călugărița *Ava* a construit mai întâi ceasul care bate și a scris primele poezii lirice germane. Abatele *Suger* dela mănăstirea *Saint-Denis* construiește prima mașină cu aburi.

Eu nu cred

O interesantă lucrare a unei eleve imi dă prilejul să dau la lumină rândurile de mai jos. Fiindcă acum par a fi mai de actualitate ca oricând. Atât ce privește istoricul, cât și realitatea de față a fardului și a coafatului.

...Portrete și modele fardate și coafate se păstrează cu cea mai mare grijă în cele mai prețioase documente arhitectonice și în muzee de antichități, totuși originea fardului, cât și a coafurei, se pierde în paginile nescrise ale istoriei primitive.

Popoarele primitive de altfel și astăzi folosesc fardul în cantități enorme la tatuare. Iar noi, în calitate de popoare civilizate, cari învățăm în școli că omul nu este altceva decât o maimuță evoluată, ținem să fim credincioși animalității din noi în a maimuțări pe... primitivi.

*

Femeile alese ale Imperiului Roman își vopseau unghiile dela mâni și dela picioare — tot așa buzele — cu roșu de carmin.

Coafura le era aranjată cu multă măiestrie de către sârmane sclave, cari erau biciuite, dacă nu nimereau capriciile matroanei.

Mai târziu, în era împăratului Ludovic al Franței, fardul este aproape ignorat, căci creolinilor — cari erau la modă atunci — nu li-se potrivea decât un chip palid, de convalescent.

In schimb coafura?

Când la curtea regală se prevedea câte un bal, din lipsă de coafori specialiști în număr suficient, damele de onoare și invitatele își făceau coafura cu 3—4 săptămâni înainte, îmbrăcau hainele — stil Ludovic XVI — și se instalau în fotolii moi, unde erau servite cu mâncare și unde zile și nopți de-arândul așteptau clipa plecării... Această situație nu mai putea dura. Apar perucile, faimoasele peruci ale doamnei de Pompadour...

De atunci fiecare secol, ba fiecare an, cu moda sa specifică... Pe buzele unei doamne neglijate reapare roșu de carmin. Succesul avut

dă naștere la invidie, invidia la imitație, apoi la întreceri în exagerări.

*

Astăzi: buzele, prin varietatea culorilor de „rouge“, iau culoarea rochiei pentru a fi asortate. Unghiile lungi, ca ghiarele de vultur, și roșii de par'că ar fi implantate în sânge. Sprâncenele, prin pensetă — un fel de instrument pentru plivit — primesc o arcuire mefistofelică, sau o înclinare vampirică. Părul ia forme de turnuri și capete suprapuse, de împletituri caraghioase.

În mitologia greacă era o singură ființă cu șerpi în loc de plete — Meduza — azi le întâlnești la tot pasul! Astăzi femeile nu știu ce să-și pună pe ele ca să fie mai interesante și ca tot mai mult să atragă atențiunea altora asupra lor. Cuiburile de ciori și de vespi, ca și turnurile pentru copii cu moț în vârful capului, și șapcile de clovni sunt la ordinea zilei. Cine știe ce nu va inventa tirana femeilor?! Poate, în înfierbântatul cazan al modei se pregătește, ca mândrele noastre cucoane moderne, dornice de originalitate și extravagantă, să apară în public azi-mâine cu... coarne!

După atâtea caraghioslăcuri, toate la modă, ar fi imposibil? Eu nu cred.

Prof. Filotea Dumbravă

Misionari români printre păgâni. Papa Leon XIII și-a exprimat dorința ca fiecare regiune creștină să-și aibă misionarii săi, plecați între păgâni, iar pentru reușita operei lor grele să se roage toți. Dezideratul Sfântului Părinte se realizează. Nu există țară, sau ținut catolic, din care să nu fi plecat misionar între păgâni. Există și misionari români cari propovăduiesc pe Isus printre păgâni. Sunt puțini, foarte puțini, fiindcă e mic numărul catolicilor în țara noastră și fiindcă nu se găsesc multe vocații misionare.

Dintre franciscanii români romano-catolici sunt doi misionari în China. În 1926 Franciscanii Conventuali întemeiază misiunea din Hinganfu. Printre ostenitorii din această misiune sunt și doi preoți-franciscani români: *Gheorghe și Gabor Andrei Benchea*, originari

din județul Roman. Au plecat în misiune în 1934 și de atunci muncesc cu mult elan.

În 1931 Franciscanii Conventuali au deschis misiunea din Rhodesia. Printre muncitorii în ogorul Domnului din această misiune sunt și frați laici din Moldova: *Nicolae Dumea, Anton Ceangău și Iosif Chelaru*. Scrisorile lui Iosif Chelaru au fost publicate într'un volum elegant la București în 1942. În *Viața și Măgul Misionar (Oradea)* au apărut câteva scrisori ale acestor misionari. Sunt singurele documente despre misionarismul extern al catolicismului românesc.

Există și un ieromonah iezuit român-unit misionar în Africa. Se numește *Ioul*, și e originar din județul Turda. Nu găsim nimic despre el. Știm că există doar din durerea unor rudenii din acele părți, cari în loc să se bucure de marea cinste de a avea un misionar iezuit în familie, regretă că nu e undeva în ținutul Turdei.

După exemplul Bisericii Catolice, au plecat și necatolicii să convertească pe păgâni. Ortodoxia rusă a trimis misionari bine plătiți în Japonia. Au activat timp foarte scurt. Sinodul a crezut că e prea mic numărul convertirilor și că e prea multă cheltuială. Doi seminariști dela Chișinău, frații *Tihaiu* (sau Cihoiu sau Țihaia — îi găsim scriși în mai multe feluri), originari din Basarabia, au plecat să lucreze în cadrele misiunii conduse de episcopul rus Nicolae. Unul din ei s'a căsătorit. Al doilea s'a călugărit și a ajuns arhimandrit. Arhimandritul *Isaia Tihala* a fost paroh la biserica ortodoxă-rusă din Tokio. A contribuit la traducerea cărților rituale orientale în limba japoneză. A redactat și o revistă religioasă. E important de remarcat că Arhimandritul *Isaia Tihala* e singurul român căruia i s'a ridicat statuie în Japonia.

Vorbind despre misionarii români între păgâni, pomenim și *misionarii sectari*. Se cred atât de tari la noi, încât sunt capabili să trimită misionari români în alte continente. În Madagascar există un misionar baptist român din ținutul Aradului, iar în Africa sunt misionari și misionare ale adventismului, români și românce din Transilvania. Despre misionarii sectari români găsim o notă în

În sec. XIII—XIV călugărul german *Berthold* și englezul *Roger Bacon* descoperă praful de pușcă. Lentila optică a fost descoperită de pr. *Alexandru de Spina*. Sf. *Albert cel Mare*, naturalist de renume european, a inventat scripetele, a descoperit zincul, arseniul și e autorul primelor tratate științifice de botanică, zoologie și geologie. Franciscanul *Roger Bacon* e părintele opticii moderne. A dat cea dintâi explicație științifică a curcubeului. A stabilit legile refracției. A studiat propagarea lumii și alte probleme științifice. El a plănuțit cel dintâi: automobilul, microscopul, fonograful, telescopul.

La 1409 călugărul *Joffre* întemeiază la Valencia primul spital neurologic și de psihiatrie. Călugărul *Favio Biondo* e creatorul topografiei și a arheologiei prin opera *Roma restaurata*.

Canonicul *Ioan Meister* dela Viena a construit cel dintâi observator astronomic, bine amenajat, pentru episcopul Regiomontanus. În acel Institut s'a studiat legea căderii corpurilor. *Cristofor Columb*, terțiar franciscan, a reușit să plece, grație sprijinului Cardinalului Gonzales și a franciscanului Iuan Perez. Columb se orienta după harta făcută de Fra Mauro, călugăr camaldulens. Tot în secolul al XV-a apare cea dintâi carte pedagogică germană *Isidoneus germanicus* de călugărul *Wimpheling*.

La 1512 conciliul lateran întemeiază primele case de amanet. Canonicul *Nicolaus Copernicus* demonstrează heliocentrismul. El e părintele astronomiei moderne. Papa *Grigore XIII* a făcut reforma calendaristică. Dominicanul *Fra Bartolomeo* întrebuițează mai întâi modelajul în pictură. Călugărul cistercit *Reid* întemeiază Universitatea din Edinburg.

În secolul al XVII-a *Mabillon*, călugăr benedictin, pune bazele diplomatiei și a științelor auxiliare ale istoriei prin opera sa *De re diplomatica*. — La 1603 iezuitul *P. Scheiner* a stabilit timpul mișcărilor solare, iar la 1612 descoperă petele solare. În 1618 iezuitul *Cysat* descoperă Orionul. Iezuitul *Cavaliere* a pus bazele calculului infinitesimal și a făcut descoperiri în geometrie. Pr. *Bonilani* cunoaște înaintea lui Fahrenheit termometrul cu lichid. Iezuitul *Schal* a reformat calendarul chinez. Iezuitul *Grimaldi* a descoperit existența undelor cosmice, teoria culorilor și multe elemente din cari s'a formulat mai târziu principiul lui Newton. Vârful *Dhawaltschiri* din Himalaia a fost descoperit de călugărul iezuit *Tieffenthaler*. Mississippi a fost descoperit de *Marquette*, călugăr iezuit, în 1673. Prima poetică poloneză a fost scrisă de iezuitul *Sarbiewski*. Iezuitul *Kircher* a construit laterna magică, fântânile săritoare din Roma, și a făcut prima hartă a fluxurilor marine. America de Sud a fost descrisă întâia oară

de iezuitul *Dobrizhoffer*. Primele studii de tifologie (studiul orbilor) le-a făcut iezuitul *P. Lanta*. Episcopul *Stensen* din Danemarca a studiat cel dintâi inima, structura ei, papilele limbei, moliile cărților, etc. Rio Grande a fost descoperit și descris de *P. Kino*, misionar celebru (a convertit 50.000 de păgâni). Prima școală normală în sensul modern al cuvântului a fost întemeiată de Sf. *Ioan dela Salle* în 1684 la Reims, iar prima școală de meserii la Paris în 1699, de acelaș Sfânt, întemeietor al Congregației Fraților Școlari.

În secolul al XVIII iezuitul *P. Franz* întemeiază academia de științe orientale din Viena. Iezuitul *Sterzinger* e unul din fondatorii Academiei din München. Înainte de B. Franklin premonstratensul *Procople Dlwisch* a construit un paratrăznet la Znaim și a studiat electronii și rolul terapeutic al electricității. Călugărul *Gruck* e reformator al operei muzicale. Parohul *Duquesnoy* a întemeiat cele dintâi asociații agricole. Primele clișee au fost întrebuițate în arta grafică de preotul *Schmidt* din Bavaria. *Harle Eckhel* a fost părintele numismatiei moderne. Abatele *Sarcey* a fost părintele foiletonului în sensul modern al cuvântului. Călugărul *Felice Fontana* a întrebuițat mai întâi eterul la anumite aparate de constatare și a perfecționat câteva aparate optice.

În secolul al XIX-lea prelatul *Hohenwart*

revista *Misiunea Creștină* de sub conducerea d. Ispir, profesor de teologie la București.

Misionarii români merită să fie cunoscuți mai de aproape. Ar fi de dorit ca chiar ei să descrie mai amănunțit munca lor de propovăduire a învățaturii lui Isus printre păgâni. De ziua misionară ne gândim la misionari, dar și la păgâni. (in).

Știri mărunte

Reintroducerea repausului duminical. Ministerul Muncii — printr-o decizie publicată și în *Monitorul Oficial* — a repus în vigoare dispoziția respectării integrale a repausului duminical. În sensul acestei rândueli toate întreprinderile comerciale și industriale care au ținut deschis și au lucrat în cursul zilei de Duminică și a sărbătorilor legale, vor fi închise, respectiv deschise prin rotație.

Universitatea dela Cernăuți la Timișoara. S'a studiat, la ministerul Culturii Naționale, problema așezării definitive a universității din Cernăuți. În urma propunerilor făcute, ministrul de resort, d. S. Voitec, se spune că ar fi rămas pe lângă aceea de a se stabili definitiv numita universitate la Timișoara. Are următoarele facultăți: teologie, medicină, litere și filosofie, științe, și o politehnică.

Gărzile naționale se desființează. În urma unui ordin al actualului guvern, toate formațiunile paramilitare trebuiesc desființate cât mai repede cu putință, iar armele de care dispun trebuiesc puse la dispoziția diferitelor comandamente militare de care atârnă. Modalitățile acestei desființări și desarmări rămâne să le precizeze Marele Stat Major.

Hărți interzise. Prefectura Poliției Capitalei a făcut cunoscut, pe cale ziaristică, tuturor cetățenilor că, în urma art. 16 din Convenția de Armistițiu, este interzisă tipărirea, importul, răspândirea ori afișarea hărților cu frontierele României dinainte de 28 Iunie 1940, înglobând Bucovina de Nord și Basarabia.

Știri din Deva. Intr-o ședință recentă a Comitetului parohial român unit din Deva, ținut sub președinția pâr. paroh-protopop Iosif Nistor, s'a hotărât a se aduce *mulțumiri publice*, corului bisericii format din refugiați, având dirijor pe d. adv. Vasile Albu. Acest cor, în mod absolut onorific, și-a dat concursul pentru măreția serviciilor divine celebrate în cei 4 ani de refugiu, în biserica parohială din Deva. — În biserica unită din Deva s'a făcut,

a explorat mai întâi piscul Grossglockner. Duquesnoy organizează la Paris prima expoziție agricolă. La 1 Ianuarie 1801 *Piazzi* descopere planeta Ceres. *Weber*, preot, întemeiază opera modernă. Abatele *Haily* este creatorul cristalografiei moderne. *Angelo Mai*, călugăr iezuit, descopere palimpsestul. Preotul *Kneipp* e autorul curei de apă, descoperitorul hidroterapie. Iezuitul *Secchi* inventează helioscopul și meteorograful. Preotul *Martin* descopere limba volapucheză. Franciscanul *Singer* inventează pansimfoniconul. Episcopul *Angelo Fiorini* a inventat un aparat important pentru trenuri. Călugărul augustinian *A. Mendel* e creatorul geneticii și a studiului eredității, (La Cambridge s'a creat în 1908 catedră de mendelism).

În secolul al XX-lea Abatele *Rousselot* este creatorul foneticii experimentale. Abatele *Moreux*, membru al Academiei franceze, are descoperiri astronomice importante, și a scris o întreagă serie de tratate științifice (de altfel menționez că și azi studenții în matematici și dela politehnică învață algebra și geometrie după manualul Fraților Iezuiți, celebrele F. J.). Franciscanul *Agostino Gemelli* dela Academia Pontificală și dela cea Italiană, e somitate în biologie și în psihologia experimentală și e fondatorul Universității Catolice a Sfintei Inimi dela Milano (din nefericire grav avariata de bombardamente).

cu un deosebit fast, *sfințirea steagului Asociației Refugiaților și Expulzaților* din Ardealul de Nord, secția județului Hunedoara, de sub președinția d. Dr. Teodor Bordan, distins avocat refugiat dela Târgu-Mureș. Actul sfințirii a fost îndeplinit de pâr. protopop I. Nistor, în sobor de preoți. Au rostit cuvântări impresionante: Pâr. Protopop Nistor și Dl. Dr. Teodor Bordan. După care drapelul a fost predat Dlui Bologa spre a-l duce în Ardealul de Nord, unde va fi păstrat ca o amintire a vremurilor de urgie abătute asupra Românilor transilvăneni. — (Prof. V. I. Opreșu).

Locale. Mâne, Dumineca săptămânii X după Înălțarea Sf. Cruci, va predica în catedrală pâr. Dr. *Alexandru Todea* prof. de religie, iar Marția viitoare, de praznicul Intrării în Biserică a Maicii Domnului, va predica pâr. Dr. *Septimiu Todoranu*, prof. de teologie.

Au trecut în Ungaria și trupele lui Tito. Dela cartierul general al mareșalului Tito s'a anunțat că trupele jugoslave au trecut în 16 Noemvrie c., granița ungurească, isbutind să ocupe și o localitate însemnată. — Forțe din aceeași armată au scos din mâinile nemților, în întregime, și orașul Skoplje din Macedonia. Asemenea și *Cetinje*, capitala Muntenegrului.

Aniversarea capitulării germane din 1918. La 11 Noemvrie c., s'au împlinit 26 de ani de când secretarul de stat Erzberger, șeful delegației germane, a semnat, într'un vagon-salon, staționat lângă Compiègne, în gara Rethondes, armistițiul, care pecetluia înfrângerea Germaniei. (Din partea Puterilor Aliate biruitoare semnează mareșalul Foch și amiralul Weymisse). Momentul acela istoric a fost sărbătorit în Franța eliberată și în toate țările prietene. La noi în chip deosebit.

Infrângere navală. La 3 km. de coastele nordice ale peninsulei Skagerrak, vasele de război britanice din apele norvegiene au întâlnit un convoi german de 11 vapoare. După o luptă înverșunată 9 vapoare nemțești au fost scufundate, iar unu s'a împotmolit la țarm. — Asta la 30 minute după ce 29 avioane engleze tip „Lankaster” au atacat puternicul cuirasat german „Tierpitz” ce se afla în fiordul Trömsoe, și l-au scufundat.

Cel mai citit ziar din țară este, fără îndoială: *Curierul*, scos în locul și cu litera *Curentul*-ui și având în frunte pe d. *Augustin Popa* în locul d-lui *Pamfil Șeicaru*, cel atât de bine cunoscut și cetitorilor noștri. Cei 60 de numeri ai noului cotidian bucureștean fac dovada convingătoare a scrisului gazetăresc îngrijit ca formă, cernut ca fond, serios și demn, precum și a informației cinstită, controlate, selecționate și prompte.

Iezuitul *Algue* a inventat barozicometrul. Prelatul *Cerebotani* are un nou aparat pentru telegrame.

Notele de mai sus — de sigur incomplete — cuprind numai o parte din preoții, prelații și călogării catolici, ale căror nume se înscriu cu caractere mari în analele științifice, pentru descoperiri importante. Dacă mai adăugăm și marele număr de savanți catolici — Volta, Ampère, Pasteur, Cauchy, Branly, Tycho-Brahe, Pascal, Galvani, Marconi, Euler, Fermat și mulți alții, înțelegem uriașa contribuție a catolicismului la progresul științific. Înțelegem de ce americanul protestant Macaulay protestează împotriva celor cari atacă catolicismul, spunând cu multă dreptate: Cine atacă Biserica Catolică, atacă cultura însăși. Sub bolta Bisericii s'a păstrat cultura antică; s'a născut, trăiește și progresează cultura, arta, literatura, filosofia și știința modernă.

Așa este: Biserica Romei a fost în toată vremea ocrotitoare a oricărei științe știință vrednică de acest nume. Graiul faptelor e mai puternic decât gălăgia semidoctilor din solda răilor.

Iosif E. Naghiu

NOTĂ. Spicuite mai ales din: 1) *Tezelin Halusa*: Die katholische Kirche als Kulturträgerin. 2) *Hanskost*: Die Kulturkraft des Katholizismus. 3) *J. Hirschler*: Az egyház a világtörténelemben. 4) *Kurth*: L'Eglise au moyen age.

Roosevelt reales. Alegerile prezidențiale din Statele-Unite s'au încheiat cu biruința d. *Roosevelt*, care a primit 24.249.100 voturi, iar contracandidatul său, d. *Dewey* 21.195.300. Cazul realegerii d-lui *Roosevelt*, acum a patra oară, e fără precedent.

În fața bătăliei decisive. Corespondentul special dela Moscova al agenției Reuter, d. *Duncan Hooper*, a telegrafat la 12 Noemvrie c.: „Sunt toate semnele că marea ciocnire de pe frontul de răsărit nu va mai fi mult așteptată”. Iar *Pravda* scrie: „Ne găsim în fața bătăliei decisive. Armata roșie și armatele aliate au ocupat pozițiile de plecare pentru ofensiva hotărâtoare împotriva centrelor vitale ale Germaniei”.

Aviz. Se aduce la cunoștința celor care doresc să se înscrie la *Facultatea de Drept din Cluj-Sibiu* că, în mod excepțional, până la fixarea termenului de înscriere și a examenului de admitere, toți aceia care sunt în Sibiu, sau au posibilitatea să vină în localitate, se pot înscrie la examenul de admitere începând cu data de 13 Noemvrie 1944, urmând ca examinarea să se facă în ultima zi din fiecare săptămână. *Sibiu*, 11 Noemvrie 1944. — *Decanatul*.

Școala Normală de fete „Mitropolit Vasile Suci” — Blaj

AVIZ

Aducem la cunoștința *elevelor noastre din cursul superior* că facem pregătiri în vederea deschiderii școlii cu internat, cel puțin pentru 80 eleve, în Institutul Recunoștinții, unde sunt și spitalele militare. Astfel elevele claselor V, VI, VII și VIII se vor prezenta în 26 Nov. a. c. aducând: 4500 lei rata I din taxa școlară, 20.000 lei rata I din taxa internatului (fiicele de preoți numai 10.000 lei, restul încasându-se din salariile părinților), rufărie de pat, tacâm, 2 farfurii, servet, 2 ștergere pentru bucătărie, 1 kgr. lână sau cânepă pentru țesut și orice material pentru lucru de mână (pânză de casă etc.).

Elevele din cursul inferior își vor procura cărțile — ce-au fost folosite anul trecut la clasa respectivă — și vor începe pregătirea acasă. Se pot și înscrie la orice gimnaziu sau liceu teoretic, însă vor reveni la școala lor, atunci când vor fi anunțate.

Onorații Domni Preoți sunt insistent rugați să comunice persoanelor interesate conținutul acestui aviz.

Blaj, 15 Noemvrie 1944.

DIRECȚIUNEA

FRIDERIC HÖNIG

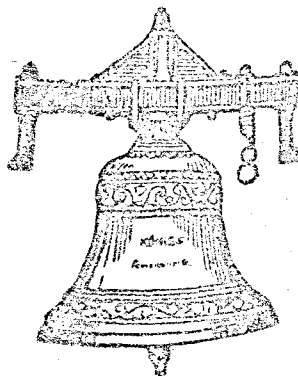
ARAD, STRADA BARIȚIU 10-21

„Inreg. F. S. 34/1931 Arad” cf. dispozițiilor în vigoare

Cea mai veche și mai mare turnătorie de clopote din România.

La comandă fabrică clopote de orice mărime din cel mai curat bronz pentru clopote, pe lângă garanția mare și cu prefixarea precisă a tonurilor. Invenție proprie licențiată.

Rechizite și s'au de fier pentru clopote. Motoare electrice pentru clopotit. — Telefon 376.

Fondată la anul 1840